

V. A ROMÁNIAI MAGÁN FELSŐOKTATÁS ÉS A FELSŐOKTATÁS JOGI KERETEI

V. 1. A romániai felsőfokú magánoktatás

V. 1. 1. A román magán felsőoktatási rendszer legfontosabb tulajdonságai

A román magán felsőoktatási rendszer napjainkra jórészt stabilizálódott.

Mint ismeretes, ez a rendszer a jogi vákuummal jellemezhető 1990-es évben robbanásszerűen jelentkezett. Az akkor beindult intézmények az akadémiai feltételeknek jobbára nem feleltek meg, az állami felsőoktatási szféra és az akkori hivatalos szervek többek között ezért is ellenszenvvel viseltettek a „jövővényel” szemben. Töréspontot jelentett azonban az Akkreditációs Törvény elfogadása, a törvény alkalmazása pedig normalizálta a korábban kialakult helyzetet. A magán felsőoktatás ma már jóformán semmiben sem különbözik az állami szféra új (tehát szintén 1990 után létrehozott) intézményeiben zajló oktatástól.

Az állami szektor is behatolt a magánpiacba.

A tandíjak bevezetését kezdetben majd mindegyik állami egyetem elutasította, néhány évvel később azonban a tandíjas helyek az állami intézmények fő bevétel-forrásává váltak. A nagy piaci értékkel rendelkező – és a magán felsőoktatásban kiemelkedő helyet elfoglaló – szakok esetében (mint például a közgazdaságtan, business vagy jog) az állami szektorban tanuló tandíjas diákok száma jóval meghaladja a tandíj-kötelezettség nélküli helyek számát. A jelenség azért érdekes, mert 1990 előtt az oktatás teljesen ingyenes volt, jelenleg viszont az egyetemisták fele tandíjat fizet, a tandíj mértéke pedig nem különbözik lényegesen a magán és az állami szektorokban.

A magánszektor súlya és presztízse folyamatosan növekedett.

Az előbbi két kijelentésből az következik, hogy a két szektor közötti különbségek egyre csekélyebbek. Ha ehhez hozzátesszük azt is, hogy a magán felsőoktatásban részt vevő diákok jelenleg az államiban tanulók mintegy 44 százalékát teszik ki, még nyilvánvalóbbá válik a magánszféra hatékonysága. A magánegyetemen végzett diákok ma már ugyanolyan pozíciókat töltenek be a munkaerőpiacon, mint az állami egyetemek végzettjei.

A magánegyetemek régió szerinti megoszlása

A kilencvenes évek elején Erdélyben kisebb hajlandóság tapasztalható ilyen típusú intézmények létrehozására (Reisz, 1992). Ma már a magán felsőfokú intézmények egyenletesebben oszlanak meg az ország különböző területein, azonban Bu-

karest e területen sokkal inkább vezető szerepet tölt be, mint az állami oktatás szintjén.

V. 1. 2. A román magánegyetemek kialakulásának rövid története

Az 1989 decemberi forradalom után a román magán felsőoktatás meglepetés-szerűen alakult ki (Reisz, 1992 és Reisz 1993a). A román felsőoktatás 1990-nel kezdődő expanziója a második világháború utáni lenyűgöző fejlődésének tekinthető (Reisz, 1993b). Nemzetközi összehasonlításban a román magán felsőoktatást „robbanásszerű” fejlődésnek titulálták (Setényi, 1992). A magán felsőoktatás erőteljes beindulását egyrészt az egész román felsőoktatás statisztikai értelemben vett alulfejlettsége, másrészt pedig az ágazati szerkezet korábban tapasztalható politikai meghatározottsága idézte elő. Ugyanis 1989-ben a 10.000 lakosra eső egyetemisták száma tekintetében Románia Európában az utolsó helyen volt (Ladányi, 1991), míg a felsőfokú képzések 69 százaléka mérnöki, vagy agrártudományi szakokon, a tervgazdaság és az iparosítás követelményeinek megfelelően zajlott.

Az alternatív, magán felsőoktatási képzéseket általában a *több, másabb (különb) és jobb képzés* iránti igény befolyásolja (Geiger, 1986). Romániában az első két feltétel könnyen beazonosítható. A *több* oktatásra való igény egészen egyértelmű, hiszen korábban ezt az igényt általában megtörte az egyetemi felvételi vizsgákon tapasztalható erőteljes verseny (magyarán: a 70-es, 80-as években nagyon nehéz volt bejutni az egyetemekre), a *másabb* képzésre való igény pedig a magán felsőoktatás kínálata biztosította. Ez a másabb, újszerű kínálat a kilencvenes évek elején valóban vonzó lehetett, azonban mára – mint ahogy már említettük – az állami és magán szféra közötti különbségek elmosódtak.

A magán felsőoktatás kialakulásának kezdetén Romániában az *intézmények létrehozása területén kétfajta minta alakult* ki: az egyik esetben a létrehozott intézmények kereskedelmi vállalkozásokként, a másik esetben pedig non-profit szervezetként működtek. Az első csoportba azok a „kisvállalkozásszerű” intézmények tartoztak, amelyeket az 1990/54-es törvény alapján, a másikba pedig azok a felsőfokú intézmények, amelyeket az 1924(21)/452 sz. törvény értelmében hoztak létre. Az akkreditációs törvény elvárásainak eleget téve, jelenleg mindegyik felsőfokú intézmény a második csoportba került.

A magán felsőfokú intézményeket az akadémiai személyzet vagy ezek egy csoportja hozta létre. A létrehozásnak két fő oka volt: egyrészt biztosítani akarták az állami szférába be nem került jelentkezők számára a továbbtanulás lehetőségét, másrészt pedig az egyetemalapítás alternatív jövedelemforrást jelenthetett a magas romániai infláció közepette élő és máskülönben is alulfizetett egyetemi oktatók számára. A legnagyobb képzési igény a Ceau^oescu-rendszerben beszüntetett szakokkal szemben mutatkozott (1974-1976-tól folyamatosan csökkent és felszámolódott a társadalomtudományi képzés), a gazdasági liberalizáció, a privatizáció beindulásával pedig később a közgazdaság, business jellegű képzések iránt nőtt meg a kereslet. Az állami szféra is nyitni próbált ezen igények kielégítése irányában, de a nehézkes akadémiai és adminisztratív eljárások sokkal lassúbbá tették kezdeményezéseit.

A magán felsőfokú intézmények működését 1995-ig befolyásolta az, hogy az állami szervek nem ismerték el hivatalosan. Noha az intézmények rendelkeztek a Tanügyi Minisztérium működési engedélyével, mégsem voltak elismerve, mint felsőfokú intézmények. Hasonló mértékű bizonytalanságot lehetett tapasztalni a diplomák elismerése miatt is. Ezen tényezők kezdetben alacsonyabb presztízst biztosítottak az újonnan létrehozott magán intézményeknek.

A magán szektor *hallgatóinak* magasabb az átlagéletkora, mint azoké, akik az államban tanulnak. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a magánintézmények diákjai általában azokból kerülnek ki, akik (akár többszörösen is) sikertelenül felvételiztek az állami egyetemekre, másrészt pedig a magánegyetemek programja (helyiségek hiányában) gyakran esti órákra, vagy hétvégi kurzusokra korlátozódott. Így lehetővé vált az ún. atipikus hallgatók rekrutálása (azon hallgatókról van szó, akik nem nappalisként, azaz nem „főállásban” élnek meg az egyetemista éveket). A magánegyetemeket ért legtöbb vád: a képzés minősége, a hallgatók gyenge színvonala miatt fogalmazódott meg.

A magán felsőoktatásban részt vevő *egyetemi tanárok* elsősorban az állami szektor alkalmazottaiból tevődnek össze. A magánegyetemek kezdeti bizonytalan jellege miatt az oktatók megőrizték a „magasabb piaci érték”-kel bíró állami egyetemi státust. A nagynevű tanárok gyakorlatilag ugyanazt tanították a magánszférában is, mint az államban. Idevágó statisztikai adatok hiányában megkockáztatható, hogy a magánegyetemen kisebb arányban találhattunk fiatal tanárokat. Viszonylag alacsonyra becsülhető a középiskolából vagy az akadémiai kutatóműhelyekből származó tanárok aránya is. A helyzet azonban gyökeresen megváltozott az akkreditációs törvény életbelépésével, amelynek következtében a magán szférában egyre több fiatal oktatót találhatunk, illetve beindult egyfajta migráció az állami felsőfokú intézményekből a magánoktatás felé.

A magánfelsőoktatásban ritkán találunk tényleges *kutásokat*, azonban az intézménygazdák azt állítják, hogy a magánképzés igénybe veszi tanárai más intézményi keretek között folytatott kutatási eredményeit.

A magán felsőfokú képzés *curriculum*a nagy mértékben megegyezik az állami hasonló intézmények tanrendjével, opcionális és fakultatív kurzusokat csak kis arányban tanítanak. A magán és állami oktatási programok megszervezése között strukturális különbségek nem tapasztalhatók.

A magán felsőoktatás *finanszírozása* kezdetben és ma is kizárólag, mondhatni 100%-osan a tandíjából történik, a központi költségvetés és a helyi önkormányzatok szintén nem támogatják. A tandíj mértéke reálértékben csökkent: míg 1990/91-ben a tandíj a havi átlagfizetés 7-8-szorosát tette ki, addig az 1992/93-as tanévtől kezdődően ez az összeg a havi átlagkeresetek maximum 4-szeresét teszik ki.

Néhány magánintézmény vezetője sajtóinterjújuk során beszámol különböző támogatásról, azonban ennek pontos összegét nem lehet kiszámítani. Az állami és magánszektor támogatását két különböző tanévre az alábbi táblázatban adtuk meg:

	Tanév	Állami költségvetés	Tandíj	Helyi költségvetés	Más bevétel
ÁLLAMI	1992/1993	80,4%	1,2%	0	18,4%
	2000/2001	64%	21%	0	15%
MAGÁN	1992/1993		kb. 100%		
	2000/2001		kb. 100%		

A magánegyetemek legszembetűnőbb problémája az oktatásra és adminisztrációs tevékenységekre kijelölt *helyiségek* biztosítása. Míg a kilencvenes évek elején az intézmények jóformán nem rendelkeztek saját ingatlanokkal (Reisz, 1992), addig ma már – az akkreditációs elvárások eredményeképpen – a helyzet megváltozott, és az intézmények vagy ingatlanokat vásároltak, vagy hosszú távra ingatlanokat bérelnek. Egyes intézmények tulajdona akár az állami szféra intézményeivel is összevethető, azonban meg kell jegyezni, hogy a magánintézmények elvételre rendelkeznek a diákok szabadidejét kielégítő létesítményekkel (Reisz, 1997).

Az állami és magánszféra összehasonlítása kapcsán meg kell jegyezni, hogy bizonyos fejlődések, kezdeményezések, kísérletek a magán szférában jelentkeztek először, később azonban ezek megjelentek az állami szférában is. Például a rövid távú képzést először a magánszférában vezették be, az állami szférában csak később jelent meg. Hasonlóképpen, a felvételi vizsgák során alkalmazott ún. több válaszon alapuló, teszt-módszereket szintén a magán felsőoktatási intézmények alkalmazták először, az állami intézmények csak évekkel később mondtak le a jórészt írásos megmértetésen alapuló vizsgáztatásról. Jelenleg a teszt-módszer teljesen elterjedt, az egész országban használják.

Felhasznált irodalom

- *** (1993) The Oradea Statement, *Higher Education in Europe 3*, (Bucharest, CEPES)
- *** (2000) *Analiza politicilor naționale în domeniul educației : România*, (Centre for Co-operation with Non-Members, OECD).
- *** (2000) *Reforma învățământului în anul 2000 (așii majore)*, (Ministerul Educației Naționale, București).
- *** (2001) *Rețeaua instituțiilor de învățământ superior particular*, (Ministerul Educației Naționale, București).
- ***, (1993) *Ghidul Universităților Particulare 1993-1994*, (Bucharest, Editura ALL)
- BEJU, IULIAN (1993) Quality Assessment and Institutional Accreditation in the Romanian Higher Education System, *Higher Education in Europe 3* (Bucharest, CEPES)
- BIRZEA, CEZAR (1996) Educational Reform and Power Struggles in Romania, *European Journal of Education* Vol 31, no.1
- COMISIA NAȚIONALĂ DE STATISTICĂ (1991 – 1999) Anuar Statistic (Statistical Yearbook), (Bucharest, CNS)
- CONSTANTINESCU, RUXANDRA (1993) *Quality Assessment and Institutional Accreditation in the Romanian Higher Education System*, paper given at the 15th EAIR Forum, Turku, Finland
- CONSULTATIVE GROUP FOR HIGHER EDUCATION AND RESEARCH (1994) Trends, Issues and new laws in Higher Education. Romania, *Higher Education in Europe 1*, (Bucharest, CEPES)
- DIRECTIA NATIONALA DE STATISTICA (1991) *Anuarul Statistic al României* (Bucharest, DNS)
- DRAHOS, PÉTER (1992) Magánfelsőoktatás. Magyarország, *Educatio*, 2 (Budapest, HIER)
- ENACHE STERIAN, PAUL (1992) *Accreditation and Quality Assurance in Higher Education* (Bucharest, CEPES)

Forum, (1989) no.4

- GEIGER, ROGER L. (1986) *Finance and Function: Voluntary Support and Diversity in American Private Higher Education*, in *Private Education. Study in Choice and Public Policy*, Daniel C. Levy (ed.) (Oxford University Press)
- GRUPUL CONSULTATIV PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ȘI CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ (1993) *Directiile ale reformei sistemului de învățământ superior din România* (Bucharest)
- INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI (1993) *Cartea albă a învățământului românesc* (Bucharest, ISE)
- LADÁNYI, ANDOR (1991) *A felsőoktatás összehasonlító sztatistikai elemzése*, (Budapest, Hungarian Institute of Educational Research)
- LEVY, DANIEL C. (1986a) „Private” and „Public”: *Analysis Amid Ambiguity in Higher Education*, in *Private Education. Study in Choice and Public Policy*, Daniel C. Levy (ed.) (Oxford University Press)
- LEVY, DANIEL C. (1986c) *Higher Education and the State in Latin America. Private Challenge to Public Dominance*, (University of Chicago Press)
- MARGA, ANDREI (2000) *Ce s-a făcut în învățământ în 1997-2000? (sinteza acțiunilor majore)* (Ministerul Educației Naționale, București)
- MIHĂILESCU, IOAN, LAZAR VLASCEANU, CĂTĂLIN ZAMFIR (1994) *Higher Education Reform in Romania. A Study* (Bucharest, CEPES)
- NOVAK, CORNELIA, MIHAELA JIGAU, ROMULUS BRÂNCOVEANU, ȘERBAN IOSIFESCU, MIRCEA BĂDESCU (1998) *Cartea albă a reformei învățământului* (Ministerul Educației Naționale, București)
- OVER, ALBERT (1995) *Mission report on Ukrainian higher education* (manuscript) (Kassel, GES)
- Preuniversitaria*, (1992) no.65
- REISZ, ROBERT D. (1992) Magánfelsőoktatás. Romania, *Educatio*, 2 (Budapest, HIER)
- REISZ, ROBERT D. (1993a) *Private Higher Education in Romania*, paper given at the 15th EAIR Forum Turku, Finland.
- REISZ, ROBERT D. (1993b) *The Third Expansion of Romanian Higher Education*, (Budapest, HIER)
- REISZ, ROBERT D. (1993c) *Market regulation in higher education* paper presented at the International Seminar for Higher Education Sociology, Timisoara 6-8 May 1993
- REISZ, ROBERT D. (1994a) The Generation Gap. Academics in Romania, *Sfera Politicii* (Bucharest)
- REISZ, ROBERT D. (1994b) Curricular Patterns before and after the Romanian Revolution, *European Journal of Education*, Vol.29 , no.3
- REISZ, ROBERT D. (1996a) *Private Higher Education in Romania. A second look*, paper given at the 18th EAIR Forum Budapest, Hungary.
- REISZ, ROBERT D. (1996b) Preliminaries to a model of the higher education system, *Analele Universitatii din Timisoara*.
- REISZ, ROBERT D. (1998) *Academic property and the market in Romania*, *Higher Education in Europe*, CEPES UNESCO, Bucharest.
- REISZ, ROBERT D. (1998) *Private higher education in Romania. a second look*, Tertiary Education and Management, Vol.3, No.1, March 1997
- SETÉNYI, JÁNOS (1992) Privatizáció, *Educatio*, 2 (Budapest, HIER)
- VLASCEANU, LAZAR (1992) *Trends, Developments and Needs of the Higher Education Systems of the Central and Eastern European Countries* (Bucharest, CEPES)
- VLASCEANU, LAZAR (1993) Quality Assurance: Issues and Policy Implications, *Higher Education in Europe* 3, (Bucharest, CEPES)

Táblák

1. Felsőoktatási intézmények és oktatók száma (1999 vagy a későbbi év meglévő adatai)

Ország	I n t é z m é n y e k s z á m a				Összesen	Oktatók száma
	Állami	%	Magán	%		
Albánia	11	100,0	0	0,0	11	2 304
Fehér-oroszország	42	73,7	15	26,3	57	17 187
Bulgária	37	88,0	5	2,0	42	26 000
Horvátország	19	76,0	6	24,0	25	1 934
Csehország	27	90,0	3	10,0	30	19 800
Észtország	14	43,7	18	56,3	32	4 435
Magyarország	89	72,3	34	27,7	123	24 677
Lettország	17	56,6	13	43,4	30	8 000
Litvánia	15	68,2	7	31,8	22	9 560
Macedónia	2	100,0	0	0,0	2	2 419
Moldova	13	32,2	15	67,8	28	4 400
Lengyelország	113	39,4	174	60,6	287	78 091
Románia	57	51,4	54	48,6	111	26 013
Oroszország	580	63,5	334	36,5	914	282 400
Szlovákia	22	95,7	1	4,3	23	9 560
Szlovénia	39	84,8	7	15,2	46	3 579
Ukrajna	806	85,7	134	14,3	940	119 800

Forrás: www.cepes.ro/information_services/statistics.htm

2. A hallgatói létszám dinamikája intézménytípus szerint

Tanév	Állami intézmények	Hallgatói létszám	Magán intézmények	Hallgatói létszám
1989/90	44	1645 00	0	0
1990/91	48	192 800	17	11 000
1991/92	48	215 200	30	34 800
1992/93	48	235 600	53	86 400
1993/94	48	250 100	66	110 900
1994/95	49	255 100	65	114 500
1995/96	57	250 800	36	85 300
1996/97	57	261 100	44	93 400
1997/98	57	249 900	50	110 700
1998/99	57	270 800	54	130 000
1999/2000	57	297 900	68	n.a.

Forrás: www.cepes.ro/information_services/statistics.htm

3. Magán felsőoktatási intézmények Romániában az 1998/99 tanévben

Város	Intézmények száma	Karok száma	Hallgatók száma	Oktatók száma
Gyulafehérvár	0	5	2885	36
Arad	1	7	4818	488
Bacau	1	1	1198	28
Nagybánya	1	3	1503	22
Herkules-fürdő	1	2	1365	0
Balázsfalva	0	1	309	1
Brassó	1	9	5540	29
Brăila	1	1	1530	44
Bukarest	24	85	66859	1444
Buzau	1	1	148	6
Campulung	0	1	556	0
Kolozsvár	3	11	7410	127
Konstanca	3	9	3598	51
Craiova	2	7	2274	0
Déva	0	1	739	54
Galac	1	3	1847	65
Iasi	6	11	7739	277
Lugos	1	2	2971	32
Nagyvárad	2	4	858	88
Pitești	0	1	2013	51
Ploiești	1	1	157	0
Ramnicu Valcea	0	1	1706	45
Nagyszében	1	3	1599	13
Marosvásárhely	0	5	2422	19
Temesvár	3	20	8000	138
Összesen	54	195	130 054	3 058

Forrás: 1999. Román Statisztikai Évkönyv

V. 2. A Felsőoktatást szabályozó jogi háttér – akkreditáció

Romániában az oktatást az Alkotmány 32. Cikkelye szerint a 84/1995. számú Tanügyi Törvénynek a 151/1999. számú törvénnyel módosított változata (a továbbiakban: Törvény) szabályozza.

A Törvény 3. 4. és az 5. Szakasza szerint az *oktatás célja* a román társadalom humanista hagyományaira, demokratikus értékeire és törekvéseire támaszkodó nevelési eszmény magvalósítása, amelynek ugyanakkor hozzá kell járulnia a nemzeti identitás megőrzéséhez. A román iskola nevelési eszménye az emberi egyéniség szabad, egészében való és harmonikus fejlesztése, az önálló és alkotó személyiség kialakításának feladatát az oktatás elsősorban a tudományos ismeretek, illetve a nemzeti és egyetemes kultúra elsajátításán keresztül valósítja meg.

A felsőoktatás kétlépcsős, rövid és hosszú időtartamú oktatás, szerkezetét a Törvény 62-79. Szakaszai, a felsőoktatási intézmények szerkezeti felépítését a 83. Szakasza szabályozza. Az egyetemek autonómiáját a törvény mellett az Alkotmány is szavatolja. A Törvény 92. Szakasza úgy fogalmaz, hogy „az egyetemi autonómia az egyetemi közösség joga ahhoz, hogy bármely ideológiai, politikai vagy vallási be-

avatkozás nélkül vezesse önmagát, gyakorolja akadémiai szabadságait, illetékességek és kötelezettségek együttesét vállalja magára a felsőoktatás országos fejlesztési stratégiája törvénnyel megállapított opcióival és orientációival összhangban.” Az egyetemi autonómia kiterjed az intézmény vezetésére, szervezeti felépítésére és működésére, a didaktikai és tudományos kutatási tevékenységekre, az igazgatás, illetve finanszírozás területeire.

A román oktatási rendszer változásainak elmúlt 10 éves történetében fontos vízvonalas az 1997 év, amikor az új oktatási miniszter – Andrei Marga a Babes-Bolyai Tudományegyetem rektora – mandátumának megkezdésével, az alábbi hat területre terjesztette ki az oktatás reformját:

- Curricularis reform: tanügyi terv, oktatási programok, tankönyvek. A nemzeti tanterv kompatibilizálása az európai szabványokhoz;
- A reprodukzív tanulásról az aktív tanulásra való átmenet, valamint az egyetemeken a tudományos kutatások fellendítése;
- Az iskolák és egyetemek közötti kapcsolatok kiépítése valamint az oktatási intézmények és az őket körülvevő gazdasági, adminisztratív és kulturális környezet közötti kapcsolatok megteremtése;
- Az infrastruktúra fejlesztése és a világ elektronikus kommunikációs hálózatára való kapcsolódás;
- Az iskolai és akadémiai menedzsment reformja a decentralizáció és az intézményi autonómiák megteremtése által;
- Fejlett nemzetközi együttműködési formák alkalmazása.

1998-ban megalakították az Országos Oktatási Reformbizottságot, az Országos Értékelési Ügynökséget és további strukturális változtatásokat kezdeményeztek.

Az 1998-ban bevezetett oktatási reform összhangban a nemzetközi gyakorlattal – az UNESCO által kidolgozott ún. ISCED (International Standard Classification of Education) rendszernek megfelelően – módosította az addigi oktatási rendszer szerkezetét.

V.2.1. A Törvénynek a nemzeti kisebbségekre vonatkozó egyes rendelkezései

Általános rendelkezések

- Az oktatás minden szinten román nyelven folyik. A jelen törvény értelmében, ez a nemzeti kisebbségek nyelvén, valamint világnyelveken is folyik.
- A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van a minden szintű és formájú és típusú anyanyelvi oktatáshoz, abban az esetben, ha létezik szükséges számú igénylés.
- Az elismert felekezetek kérvényezhetik az Oktatási Minisztériumtól az egyházi személyzet képzéséhez és az egyház szociális-misszionárius tevékenységéhez szükséges sajátos oktatás engedélyezését.
- Az elismert felekezeteknek joguk van magán jellegű oktatási intézmények és egységek fenntartásához.
- Mind az állami, mind a magánoktatás esetében a minisztérium által hivatalosnak tartott dokumentumokat román nyelven állítják ki. Egyéb iskolai és egyetemi iratok más oktatási nyelven is kiállíthatók.
- A nemzeti és magán oktatási rendszer keretén belül kezdeményezhető és létrehozható alternatív oktatás, melyhez a minisztérium jóváhagyása kell

Közoktatásra vonatkozó rendelkezések

- A román nyelvnek, mint hivatalos államnyelvnek a tanulása kötelező minden román állampolgár számára, nemzetiségétől függetlenül.
- A kisebbségi tannyelvű oktatásban a románok történelmének és Románia földrajzáinak oktatása csak elemi szinten történik anyanyelven.
- Minden helyiségben szerveznek és működtetnek román vagy adott esetben kisebbségi tannyelvű osztályokat, illetve biztosítják az anyanyelvű beiskoláztatást a lehető legközelebb fekvő településen

Felsőoktatásra vonatkozó rendelkezések

- A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek elismert joguk saját, magánjellegű felsőfokú intézmények létrehozása és fenntartása
- Az állami felsőoktatásban kérésre, és e törvény keretein belül anyanyelvű csoportokat, tagozatokat, kollégiumokat és karokat szervezhetnek. Ebben az esetben biztosítani kell a román szakkifejezések elsajátítását. Kérésre multikulturális egyetemeket lehet létrehozni külön törvénnyel. Eme egyetemek tanítási nyelvéről a létrehozásról szóló törvény dönt.
- Jelen törvény keretei között a felvételi és záróvizsgákat az oktatás minden szintjén le lehet tenni azon a nyelven is, amelyen az illető tantárgyat tanították.

V. 2. 2. A felsőoktatás romániai jogi keretei

A magánoktatást Romániában az alábbi törvényes keretek szabályozzák, melyek tartalmazzák mindazon feltételeket, amelyek szükségesek egy felsőfokú intézmény létrehozásához. Elsősorban a tanügyi törvény szabályozásait kell figyelembe venni, melyet azonban számos kormányhatározat és egyéb törvények egészít ki. Az alábbiakban felsoroljuk mindazon törvényeket, kormányhatározatokat és rendeleteket, melyek egy „nemzetiségi alapokon” szerveződő magán felsőfokú intézmény létrehozását és működését meghatározzák.

LEGE nr. 84 din 24 iulie 1995 (*republicatã*) Legea învățământului (Oktatási Törvény)

Publicat în: MONITORUL OFICIAL nr. 606 din 10 decembrie 1999

LEGE nr. 88 din 17 decembrie 1993 *** Republicat privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor (Törvény a felsőfokú intézmények akkreditálásáról és a diplomák elismeréséről)

Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 552 din 11 noiembrie 1999

HOTĂRĂRE nr. 999 din 26 octombrie 2000 privind Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor universitare de lungă durată din cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat și particular

Publicata în : MONITORUL OFICIAL nr. 537 din 31 octombrie 2000

Ez 2001 januárjában törvényen kívül helyezve. Ehelyett a korábbi van érvényben: Az egyetemi végzettséget igazoló okiratok szakonkénti leosztását és azoknak tartalmát szabályozó 645/2000-es kormányhatározat. Megjelent a Hivatalos Közlöny 379/2000 számában

LEGE nr. 128 din 12 iulie 1997 privind Statutul personalului didactic

Publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 158 din 16 iulie 1997

A külföldön létrehozandó román egyetemek fiókjait szabályozó illetve azok pénzügyi támogatását szabályozó 676/2000 kormányhatározat.

Megjelent a H.K. 406/2000 számában

A magánoktatási formát választó diákok államvizsgáját szabályozó 131/2000 törvény. *Megjelent a H.K. 345/2000 számában.*

Az oktatói továbbképzést szabályozó 133/2000-es törvény.

Megjelent a 346/2000 számú H.K.-ben

A felsőfokú oktatás és tudományos kutatás menedzselésére létrehozott Kutatási Központ szabályozását tartalmazó 150/2000-es törvény.

Megjelent a 354/2000 számú H.K.-ben.

A magán felsőfokú intézményben tanuló diákok államvizsga megvédését szabályozó 60/2000-es törvény. *Megjelent a 180/2000 H.K.-ben.*

A helyi adókat és illetékeket szabályozó 67/2000-es törvény kiegészítése.

Megjelent a 183/2000-es H.K.-ben

69/2000-es sporttörvény.

Megjelent a 200/ 2000-es H.K.-ben

A szakmai továbbképzést szabályozó 115/2000 kormányrendelet.

Megjelent a 432/2000-es H.K.-ben.

A doktorátust szabályozó 127/2000 sürgösségi kormányrendelet.

Megjelent a 317/2000-es H.K.-ben

Az egyetemi és poszt-egyetemi oktatást szabályozó 133/2000-es sürgösségi kormányrendelet.

Megjelent a 465/2000-es H.K.-ben

A diszkrimináció-ellenes 137/2000-es kormányrendelet.

Megjelent a 431/2000-es H.K.-ben.

A felsőfokú magánoktatást támogató 138/2000-es kormányrendelet.

Megjelent a 431/2000-es H.K.-ben.

A külföldön tanuló fiatalok visszatérését támogató 17/2000-es törvény.

Megjelent a 36/2000-es H.K.-ben.

A tanügyi törvényt módosító 30/2000-es sürgösségi kormányrendelet.

Megjelent a 160/2000-es H.K.-ben.

A management minőségét szabályozó 59/2000-es kormányrendelet.

Megjelent a 43/2000-es H.K.-ben

Idegen nyelven szervezendő egyetemi csoportokat szabályozó 73/2000-es kormányrendelet.

Megjelent a 407/2000-es H.K.-ben

A külföldön létrehozandó román egyetemek fiókszervezeteit tartalmazó szabályzat.

Megjelent a 406/2000-es H.K.-ben.

Új egyetem létrehozása

Az alábbiakban a törvényeknek azon részeit emeljük ki, melyek a létrehozandó magánegyetem megalakulásának kereteit szabályozzák. Romániában az egyetemek létrehozását az 1993/88. számú „Törvény a felsőoktatási intézmények akkreditálásáról és a diplomák elismeréséről” újraközölt akkreditációs törvény szabályozza. Ahhoz, hogy egy újonnan létesítendő egyetem megkapja az ideiglenes működési engedélyt, a következő követelményeknek kell eleget tennie:

ART. 5

(1) Procedura de autorizare pentru funcționarea provizorie cuprinde următoarele operațiuni:

a) instituția interesată în organizarea și desfășurarea unor activități de învățământ superior elaborează un raport de autoevaluare pentru fiecare specializare, pe baza criteriilor generale cuprinse în prezenta lege; raportul de autoevaluare se anexează la cererea înaintată Ministerului Educației Naționale, care verifică legalitatea cererii; acesta transmite de îndată raportul de autoevaluare Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditate;

b) comisiile de evaluare prevăzute la art. 4 alin. (7) întocmesc rapoarte de evaluare pe baza analizei raportului de autoevaluare ^oi a verificării îndeplinirii standardelor corespunzătoare criteriilor generale cuprinse în lege, precum ^oi prin vizite la instituția solicitantă;

c) Consiliul Național de Evaluare Academică ^oi Acreditare elaborează propriul său raport, pe baza rapoartelor de evaluare ale comisiilor din subordine ^oi a constatărilor proprii, în care propune acordarea sau, după caz, neacordarea autorizației de funcționare provizorie pentru fiecare facultate, colegiu sau specializare în parte; raportul Consiliului Național de Evaluare Academică ^oi Acreditare se transmite Ministerului Educației Naționale ^oi instituției solicitante;

d) în baza raportului Consiliului Național de Evaluare Academică ^oi Acreditare ^oi a avizului ministrului, Ministerul Educației Naționale elaborează proiectul de hotărâre a Guvernului, iar Guvernul acordă instituției solicitante autorizația de funcționare provizorie pentru facultățile, colegiile și specializările care îndeplinesc standardele prevăzute în prezenta lege.”

Egy magánegyetem létrehozásának első lépését egy ideiglenes működési engedély megszerzése jelenti. Ennek engedélyeztetését a fentiekben említett akkreditációs törvény kiemelt szakasza írja le, melynek értelmében a következőképpen kell eljárni: első lépésként az intézmény az általa indítandó szakosítás mindegyikéről egy önértékelési jelentést kell készítsen, melynek általános kritériumait szintén a jelen törvény határozza meg. A jelentések elkészülte után, ezeket mellékelni kell a Nemzetnevelésügyi Minisztériumhoz terjesztendő kérelemhez, amely a kérelem törvényességének ellenőrzése után eljuttatja azt az Országos Akadémiai Minősítési és Akkreditálási Tanácshoz. Ez a tanács az alárendelt bizottságok és saját ténymegállapításai alapján kidolgoz egy másik jelentést, melyben minden kar, kollégium vagy szakosítás esetében külön javasolja az ideiglenes működési engedély megadását vagy elutasítását. A jelentés elkészülése után közlik a kérelmező intézménnyel és a Nemzetnevelésügyi Minisztériummal a jelentés tartalmát. Következő lépésként a Nemzetnevelésügyi Minisztérium a jelentés és a miniszter véleményezése alapján kidolgoz egy kormányhatározat tervezetet, melynek alapján a kormány megadja a kérelmező intézmény mindazon karainak, kollégiumainak és szakosításának ideiglenes működési engedélyét, melyek eleget tettek a törvényben előírt szabványoknak.

Tehát olyan helyzet is adódhat, hogy bár a kérelmező intézmény megkapja az ideiglenes működési engedélyt, de a kérelmezett szakok csupán egyik részére, amelyek megfelelnek a törvényben előírt kritériumoknak.

Van néhány gyakorlati lépés, melyet be kell tartani: ezek egyike, hogy a nonprofit szervezet statútumában szerepelnie kell oktatási tevékenységnek.

În statutul organizației nonprofit trebuie să fie menționat că desfășoară activități educaționale

Se trece la întocmirea dosarelor de acreditare, care trebuie să fie conforme cu următoarele cerințe (conform Legii nr. 88 din 17 decembrie 1993, republicată privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior ^oi recunoașterea diplomelor):

Akkreditációs ügyiratok összeállítása: Az akadémiai minősítési és akkreditálási eljárás tulajdonképpen általános kritériumok és kötelező minőségi szintek összességén alapul.

„CAP. 2

Criterii  i standarde de evaluare academică  i acreditate

ART. 18

(1) *Procedura de evaluare academică  i acreditate se bazează pe un ansamblu de criterii generale  i standarde obligatorii.*

(2) *Criteriile se referă la domeniile fundamentale de organizare  i funcționare specifice instituțiilor de învățământ superior: personal didactic, conținutul învățământului, baza materială, activitate de cercetare  i activitate financiară, structuri instituționale, administrative și manageriale, conform legii.*

(3) *Standardele corespund fiecărui criteriu  i indică nivelurile minime obligatorii în procesul de evaluare  i acreditare. Aceste niveluri sunt diferențiate pentru perioada funcționării provizorii sau pentru perioada ulterioară înființării prin lege.*

A létrehozandó felsőoktatási intézmény a törvénynek megfelelő kritériumoknak kell megfelelnie, amelyek a tanszemélyzetre, az oktatás tartalmára, a kutatási és pénzügyi tevékenységekre, anyagi alapokra és az intézményes, adminisztratív és menedzseri struktúrákra vonatkoznak. Ezekre a kritériumokra pedig bizonyos minőségi szintek vonatkoznak, tehát kijelölik a kötelező minimális szinteket a minősítési és akkreditálási folyamat tekintetében.

Ahhoz, hogy a magánegyetem ideiglenes működési engedélyét és akkreditációját elnyerje, a létrehozandó intézmény tanszemélyzete bizonyos feltételeknek kell eleget tennie, amelyet a 19. törvénycikkely határoz meg:

(1) *Prin personal didactic, conform prezentei legi, se înpelege personalul care desfășoară activități didactice în instituția de învățământ superior.*

(2) *Personalul didactic trebuie să îndeplinească cerințele legale pentru ocuparea posturilor didactice.*

(3) *Pentru obținerea autorizației de funcționare provizorie instituția trebuie să aibă la fiecare specializare cel puțin 70% din posturi, constituite conform normativelor legale, acoperite cu cadre didactice titularizate în învățământul superior după normele legale  i cel puțin 20% cadre didactice cu titlul de profesor universitar și conferențiar universitar, angajate cu norma de bază sau cu statut de cadru didactic asociat.*

(4) *Pentru obținerea acreditării instituția de învățământ superior trebuie să aibă, la fiecare facultate, colegiu  i specializare, cel puțin 50% din totalul posturilor cadre didactice cu norma de bază sau cu post rezervat, titularizate în învățământul superior conform normelor legale, iar dintre acestea cel puțin 20% să fie profesori universitari  i conferențieri universitari.*

(5) *Pentru obținerea acreditării personalul de conducere al instituției de învățământ superior (rector, prorector, decan, prodecan), precum și  efii de catedră trebuie să fie cadre didactice cu norma de bază în instituție  i să aibă gradul de profesor universitar sau conferențiar universitar titular.*

Az ideiglenes működési engedély elnyerésére – a tanszemélyzet szempontjából – más szabályok vonatkoznak, mint az akkreditáció megszerzésére.

Ahhoz, hogy a magánegyetem *ideiglenes működési engedélyt* kaphasson, minden szakosítás esetében, olyan tanszemélyzetre van szüksége, melynek 20 százaléka egyetemi professzori vagy előadói ranggal rendelkezik és akik alapnormával, vagy társult tanerői státusszal vannak alkalmazva.

Az *akkreditáció* megszerzéséhez a tanszemélyzet összetétele szigorúbb megkötéseknek kell eleget tegyen (minden szak esetében): ennek megfelelően az oktatók legalább fele felsőoktatási állásban véglegesített tanerőnek kell lennie, melyek 20 százaléka egyetemi professzori és előadó–tanári ranggal rendelkezik.

Tehát az ideiglenes működési engedély megszerzése után a létrehozott magánegyetemnek fejlesztenie kell oktatói bázisát, arra törekedve, hogy minél képzetesebb tantestületet hozzon létre. Ez a törvényes előírás természetesen a felsőfokú intézménynek is érdeke, hiszen nem megfelelő tanszemélyzet az oktatás minőségének alacsony szintjét vonja maga után.

A 20. törvénycikkely az ideiglenes működési engedély és akkreditáció elnyeréséhez szükséges kitételeket tartalmaz tantárgyakra vonatkozóan.

(1) *Pentru obținerea autorizărilor de funcționare provizorie și pentru acreditare planurile de învățământ trebuie să cuprindă discipline obligatorii, opționale și facultative, corespunzător standardelor stabilite pe plan național de către Ministerul Educației Naționale, la propunerea Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare.*

(2) *Programele analitice ale disciplinelor de studiu trebuie să răspundă aceluiași cerințe ca și planurile de învățământ.*

Ennek értelmében, ahhoz hogy egy magánegyetem elnyerje az ideiglenes működési engedélyt és az akkreditációt, tantervének tartalmaznia kell nem csupán kötelező, de opcionális és fakultatív tantárgyakat is.

Ahhoz, hogy egy felsőfokú intézmény működési engedélyt kapjon, nem csupán megfelelő tantestülettel és oktatási programokkal kell rendelkezzen, hanem olyan anyagi bázis-sal is, amely biztosítja az oktatás minőségi lebonyolítását. Ezt a 24. törvénycikk szabályozza.

ART. 24

(1) *Baza materială a instituțiilor de învățământ superior trebuie să corespundă standardelor desfășurării unui proces instructiv-educativ de calitate.*

(2) *Pentru obținerea autorizărilor de funcționare provizorie instituția trebuie să facă dovadă că dispune de:*

- a) *spații adecvate procesului de învățământ, în proprietate sau prin închiriere;*
- b) *laboratoare proprii sau închiriate, cu dotare corespunzătoare pentru un an în avans față de anul școlarizat;*
- c) *biblioteca dotată cu sala de lectură și fond de carte propriu corespunzător conținutului disciplinelor predate și nivelului acestora.*

(3) Pentru obținerea acreditării instituția de învățământ superior trebuie să facă dovada că în perioada de funcționare provizorie a utilizat cel puțin 25% din venituri pentru investiții în baza materială proprie.

(4) După două cicluri de °colarizare ulterioare înființării prin lege, instituția de învățământ superior trebuie să facă dovada că dispune în proprietate de cel puțin 50% din spațiile de învățământ °i că, în toată perioada anterioară, a utilizat cel puțin 25% din venituri pentru investiții în baza materială proprie.

Ennek értelmében 3 különböző ciklussal kell számolni: egyrészt az ideiglenes működéshez szükséges anyagi bázis, az akkreditációhoz, majd ezt követően a további működéshez szükséges anyagi bázis.

Ahhoz, hogy egy magán felsőfokú intézmény ideiglenes működési engedélyt kapjon bizonyítania kell hogy: saját, vagy bérelt helyiséggel; saját vagy bérelt laboratóriumokkal; valamint saját olvasóteremmel és könyvtárral rendelkezik. Az ideiglenes működési engedély elnyerése után, csak abban az esetben kaphatja meg akkreditációját, ha bizonyítani tudja, hogy addigi működése során bevételei legalább 25 százalékát saját anyagi alapjainak fejlesztésére fektette be. Amennyiben sikerül megkapni az akkreditációt, még további külső ellenőrzés alatt áll az intézmény. Bizonyítania kell, hogy két beiskolázási ciklus után az oktatási helyiségek legalább fele saját tulajdonában van.

Tehát egy hosszú folyamattal kell számolni, melyet úgy lehet kivédeni, hogy az ideiglenes működési engedély megszerzése után az intézmény megvásárolja a bérelt helyiségeket. Ezzel kivéd egy támadási felületet, melynek alapján a későbbiekben esetlegesen kétségekbe vonhatják működési jogait.

A 25-ös számú törvénycikkely további megkötéseket állapít meg, a tanári és adminisztratív személyzettel kapcsolatban:

ART. 25

(1) Instituțiile care solicită autorizarea de funcționare provizorie sau acreditarea trebuie să dovedească faptul că personalul didactic °i de cercetare propriu desfășoară activități de cercetare °tiințifică valorificate prin publicații, contracte, expertize, consultanță sau prin alte modalități.

(2) În vederea obținerii autorizărilor de funcționare provizorie sau a acreditării, instituția de învățământ superior trebuie să facă dovada că dispune de structuri de management academic °i administrativ, adecvate fiecărei etape.”

Ennek értelmében, a működési engedély, vagy akkreditáció megszerzéséhez, az intézménynek bizonyítania kell, hogy oktató és kutató személyzetük olyan tudományos kutatási tevékenységet fejt ki, amelyet hasznosítani lehet.

Ez a cikkely a tanszemélyzetten kívül, azt is meghatározza, hogy az egyetem megfelelő akadémiai és adminisztratív menedzsmenti struktúrákkal kell rendelkezzen. Ezek hiányában nem fogadható el az ideiglenes működési engedély megadása sem.

Az egyetemi oktatást **84/1995. sz. Oktatási Törvény** szabályozza, melynek célja a minőségi oktatás biztosítása, megfelelően képzett tanszemélyzet által. Ennek ér-

dekében tanszemélyzet-képző egyetemi főosztályokat kell létrehozni, melyeket az egyetemi szenátusok javaslatára az Oktatási Minisztérium hagy jóvá.

„Totodată, ca studenții la absolvire să poată deveni profesori, ei trebuie să aibă cursuri de pedagogie. Pentru asta, **trebuie înființat Departamentul pentru pregătirea personalului didactic**, potrivit art. 56 (4) din Legea Învățământului, 84/1995, republicată:

„Inființarea departamentelor universitare pentru pregătirea personalului didactic se aprobă de Ministerul Educației Naționale, la propunerea senatelor universitare.”

Descrierea acestui Departament, potrivit Legii Învățământului:

„ART. 68

(1) Studenții 0i absolvenții care optează pentru profesiunea didactică au obligația să aibă cursurile organizate de Departamentul pentru pregătirea personalului didactic.

(2) Departamentele pentru pregătirea personalului didactic funcționează în instituțiile de învățământ superior, pe bază de regulament, 0i au planuri de învățământ distincte, aprobate de senatul universității.

(3) Pregătirea studenților, prevăzută la alin. (1) și (2), se realizează în regimul activităților didactice opționale. Planurile de învățământ ale departamentului sunt integrate în planurile de învățământ ale facultăților de profil.

(4) Absolvenților Departamentului pentru pregătirea personalului didactic li se eliberează certificate de absolvire, pe baza cărora sunt abilitați să funcționeze în calitate de cadre didactice.

(5) Absolvenții învățământului universitar pot profesa în învățământ numai dacă au obținut certificatul de absolvire menționat la alin. (4) sau dacă efectuează pregătirea prevăzută la alin. (1) în primii 3 ani de la angajare.”

A 68-as cikkely a tanszemélyzet-képző főosztály feladatait rögzíti, melynek lényege a megfelelő oktatói utánpótlás biztosítása. Ennek megfelelően a végzett hallgatók csak abban az esetben működhetnek pedagógusként, amennyiben elvégezték a főosztály által szervezett tanfolyamokat, és az általa meghirdetett opcionális képzést, melynek tantervei integrálhatóak a szakfakultások tanterveibe.

Román állami támogatási lehetőségek:

Az akkreditált magánegyetemek lehetőséget kapnak arra, hogy állami támogatásban is részesüljenek, ennek leírását az alábbiak tartalmazzák.

Potrivit Legii Învățământului, CAP. 11, ART. 103, (4) „Instituțiile 0i unitățile de învățământ particular acreditate pot fi sprijinite de stat.” Asta înseamnă că după 0apte ani de funcționare, necesare acreditării, universitatea poate să beneficieze de fonduri de la stat.

Metodologia acestui sprijin este descris în Ordonanța Guvernului nr. 138 din 31 august 2000 privind măsuri de susținere a învățământului privat.

ART. 5 Elevii, studenții și cadrele didactice din învățământul particular preuniversitar sau superior care funcționează pe baza autorizărilor de încredere sau a autorizărilor de funcționare provizorie au acces la serviciile rețelei ROEDUNET în condițiile stabilite de Ministerul Educației Naționale pentru întreaga comunitate academică.

ART. 6 Spațiile și mijloacele temporar disponibile ale unităților de învățământ de stat se închiriază, prin licitație, cu prioritate, pentru activitățile de învățământ, inclusiv pentru instituțiile de învățământ particular.

ART. 7 Instituțiile de învățământ superior acreditate au acces la competiția proiectelor de finanțare a cercetării științifice, beneficiază de alocarea de fonduri de investiții, dotări cu echipamente și granturi de cercetare pe baze competiționale.

ART. 8 Studenții și absolvenții instituțiilor de învățământ superior acreditate au acces la creditele pentru studiu acordate de bănci, la burse contractuale, precum și la concursurile pentru obținerea bursei pentru doctorat și pentru obținerea bursei pentru stagii de studii universitare și postuniversitare în străinătate.”

A román állami támogatás elsősorban bizonyos jogokat tesz lehetővé, amelyek más – szabad piacgazdasági – rendszerben egyértelműen az állampolgárok rendelkezésére állnak. Így például megengedi, hogy akkreditált magánegyetemek hallgatói is részesüljenek banki kölcsönökben; képzésük befejezése után jelentkezhetnek belföldi vagy külföldi doktori ösztöndíjakért. Az állami támogatás egy másik formáját képezi, hogy megengedik a magánegyetemeknek állami felsőoktatási intézmények által nem használt helyiségek bérbe vételét oktatási célokra. Ami azonban valóban támogatást jelent, az hogy magánegyetemek is nyerhetnek támogatást kutatási tevékenységük finanszírozására, valamint hozzáférési jogot kaphatnak a Roedunet hálózatához.

V. 2. 3 Az akkreditáció és szakindítás

A szakindítás és akkreditáció problémaköre két részből áll. A folyamat jogi keretéből és a Sapientia Alapítvány ill. az EMTE által folytatott akkreditációs előkészítő munkából.

Az egyetemi akkreditáció szabályozása a 88/1993-as akkreditációs törvény módosított változata alapján (megjelent az 552-es *Románia Hivatalos Közlönye* 1999. nov. 11. számában).

E törvény értelmében a felsőoktatási intézmények értékelési és akkreditálási eljárásának a lebonyolítása és az oktatás minőségének biztosítására megalakult a Parlament fennhatósága alá tartozó Országos Akadémiai Akkreditációs Tanács¹. A tanács 19-21 tagját a Parlament nevezi ki. A javaslatot az akkreditált egyetemek szenátusai teszik meg az Oktatási Minisztériumnak, amely azt a Parlament elé terjeszti a kinevezés céljából. Az Akkreditációs Tanács tagjai négyévenként cserélődnek. Az Akkreditációs Tanács tagjainak a névsorát az Oktatási Minisztérium hozza nyilvánosságra.

¹ A Hivatalos Román Közlöny magyar nyelvű fordítása Nemzeti Akadémiai Felmérő és Akkreditációs Bizottsággként említi (román nyelven: Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditate).

A törvény rendelkezik:

- az akkreditálást elindító „csomag” részletes tartalmáról;
- az akkreditációs folyamat költségeiről;
- az oktatói személyzet összetételéről;
- az évfolyamok, csoportok és alcsoportok megszervezéséről;
- az ideiglenes működési engedély, valamint az akkreditáció megszerzéséhez szükséges infrastruktúráról, akadémiai és pénzügyi feltételeiről;

Az intézmények kihelyezett tagozatait, karait, főiskolai karait, és szakjait önálló egységekként kezelik. Ennek megfelelően az akadémiai értékelésben és az akkreditációs folyamatban az intézmények külön-külön vesznek részt.

A törvény 2. §-a szerint az akkreditációs folyamat két részre oszlik:

1. Az ideiglenes működési engedély megszerzése, amely a felvételi és az oktatás megszervezésére és beindítására jogosít fel.
2. Az akkreditálás, amely az államvizsga megszervezésére is feljogosít.

1. Az ideiglenes működési engedély megszerzésének folyamata:

A kérelmező intézmény önfelmérő tervet nyújt be a Tanügyminisztériumnak, amely láttamozás után az Akkreditációs Tanácshoz továbbítja azt. Az Akkreditációs Tanács bizottságokat hoz létre, amelyben a kérelmező intézmény profiljának megfelelően elismert szakemberek vesznek részt. A bizottság felméri az akkreditálást kérelmező intézmény által biztosított feltételek meglétét az akkreditációs jogszabályoknak megfelelően.

A bizottságok által elkészített jelentések alapján az Akkreditációs Tanács saját jelentést dolgoz ki, és dönt a kérelmező felsőoktatási intézmény ideiglenes működési engedélyének kibocsátásáról vagy a kérés visszautasításáról és erről értesíti az Oktatási Minisztériumot.

Az Akkreditációs Tanács kedvező jelentése alapján a Oktatási Minisztérium kormányhatározat-tervezetet terjesztet elő, aminek alapján a kormány engedélyezi a javasolt karok, főiskolák és szakok ideiglenes működését.

A karok kiválásával, illetve egyesítésével létrejövő felsőoktatási intézmények esetében is kötelező az ideiglenes működési engedély megszerzése, valamint az akkreditációs folyamat minden egyes szakaszának betartása. Az akkreditációs törvény 1999-es módosításának eredményeként az így létrehozott felsőoktatási intézmények kötelező módon kell rendelkezzenek legalább egy román nyelvű fakultással (karral) is.

2. Az akkreditációs folyamat: Az akkreditálási kérvényt legkésőbb három egymást követő évfolyam végzésétől számított 2 éven belül kell benyújtani.

A már akkreditált felsőoktatási intézmények 5 évenként akkreditációs vizsgálatnak lesznek alávetve, annak érdekében, hogy a törvényes feltételeknek továbbra is eleget tegyenek.

A törvény meghatározza azokat a feltételeket, amelyeknek a kérelmező intézményeknek kell eleget tenni: (18. §) Az ideiglenes működési engedély kibocsátásának, valamint az akkreditáció megszerzésének feltételei a következők:

- tanszemélyzet
- oktatási program
- anyagi feltételek
- kutatási és pénzügyi terv, ezek menedzsmentjének biztosítása
- intézményi, adminisztrációs és vezetési struktúrák megléte

A) Tanszemélyzet

Tanszemélyzet alatt, jelen jogszabály rendelkezései alapján, a felsőoktatási intézményben tanügyi munkát végző személyek értendők. A tanszemélyzet a tanügyi dolgozók státusában meghatározott feltételeknek kell eleget tegyen. A Tanügyi személyzet státusát a 128/1997-es Törvény és a 84/1995-ös de 1999-ben újraközlött módosított tanügyi törvény szabályozza.

1. Az ideiglenes működési engedély megszerzéséhez szükséges tanszemélyzet:

Minden ideiglenes működési engedélyt igényelő szak esetében a tanszemélyzet 70%-a alapállással kell rendelkezzen a kérelmező felsőoktatási intézményben, amiből a tanszemélyzet 20%-a professzori és egyetemi előadó-tanári címmel kell rendelkezzen. Jelentős az a kitétel, hogy a fent említett oktatási személyzet alpmunkahelye az ideiglenes működési engedélyt kérelmező intézménynél legyen. Nagyon fontos, hogy a jogszabály lehetőséget biztosít a társult tanügyi személyzet alkalmazására, ami alatt a hazai illetve külföldi vendégtanárok értendők.

2. Akkreditáláshoz szükséges feltételek:

Minden egyes főiskola, kar és szak esetében a tanszemélyzet 50%-nak az alpmunkahelye az akkreditációt kérelmező intézménynél kell legyen vagy elkülönített hellyel kell rendelkezzen, és az említett tanügyi személyzet 20%-a professzori vagy egyetemi előadó-tanári címmel címmel kell rendelkezzen.

A rektor, prorektor, dékán, prodeán, a katedrafejősök professzori vagy egyetemi előadótanári címmel és alpmunkahellyel kell rendelkezzenek az akkreditálást kérvényező intézménynél.

B) Oktatási program

- Tartalmaznia kell a kötelező, választható és fakultatív tantárgyakat, a lecketerveket a Oktatási Minisztérium irányadó szabályzatai alapján.
- Az oktatás formájának a megszervezése (csoportok, alcsoportok).
- A véglegesített tantárgyakat oktatók a tanulást elősegítő kurzusokat és más ilyen jellegű oktatási segédeszközök megírását kell biztosítsák.

- Az oktatási intézmény vezetősége felelősséget vállal ezen oktatási eszközök biztosításáról.

Az első 3 végzős évfolyam az Akkreditációs Bizottság által engedélyezett felsőoktatási intézményeknél államvizsgázik.

Az akkreditáláshoz az egymást követő 3 évfolyam diákjai összarányának az 51%-nak sikeres vizsgát kell tennie. Ennek megfelelően minden egyes évfolyamról évenként min. a diákok 40%-a sikerrel kell vizsgázzon, de a három évfolyam sikeres vizsgázóinak az összaránya el kell érje az említett 51%-ot. Ellenkező esetben az illető kar, szak, főiskola megszűnik.

C) Anyagi jellegű feltételek

Működési engedély kibocsátása érdekében a következőkről kell igazoló okiratokat bemutatni:

- bérelt vagy tulajdonban levő épületek a tanítási folyamatok lebonyolítására
- saját tulajdonú vagy bérelt laboratóriumok a kísérleti tevékenység lebonyolítására. Ezt a feltételt a beiskolázási év előtt egy évvel biztosítani szükséges.
- saját könyvtár és olvasóterem, a szakoktatás minőségének biztosítása érdekében.

Az 1955/1995-ös Egészségügyi Minisztériumi rendelet meghatározza azokat az egészségügyi normákat, amelyeknek a felsőoktatási intézmények épületeiben lévő helyiségek eleget kell tgyenek. Ezek a normák a kiválasztandó épületek esetében jelentős szerepet játszhatnak.

Az akkreditáció megszerzéséhez bizonyítani kell, hogy a működési engedéllyel rendelkező intézmények ideiglenes működésük idején, a jövedelem 25%-át saját anyagi bázisának a fejlesztésére fordította.

A törvény általi létrehozás után, két egymást követő beiskolázási évben, az akkreditált felsőoktatási intézménynek bizonyítania kell azt, hogy a felsőoktatási intézmény által használt épületek 50%-nak a tulajdonjogát megszerezte és az említett időszakban a jövedelem 25%-át anyagi befektetésekre fordította.

D) Kutatás

Az ideiglenes működési engedélyért vagy akkreditációért folyamodó intézményeknek bizonyítania kell, hogy a saját tanügyi személyzete tudományos kutatást végez, amelyeket különböző kiadványokban tesz közzé vagy bármely más tevékenységgel igazol.

E) Szerkezeti felépítés

Bizonyítani kell az akadémiai menedzsment és az adminisztratív struktúrák meglétét, az akkreditációs folyamatoknak megfelelően.

VI. EGY ÉV TAPASZTALATAI – A PROGRAM JELENLEGI HELYZETE

Az EMTE fejlesztési szakaszaiból az első tíz év belátható. Ezen belül egy 4 és egy 6 éves időszakkal lehet számolni. Az első szakaszban létre kell jönniük az alapintézményeknek, a tanszékeknek, az induló kutatási programoknak. Sok kezdeményezés indulhat meg és sok valószínűleg be is fullad. A képzés eleinte valószínűleg kis létszámú évfolyamokon és kevés szakon folyhat. Az intézményfejlesztés szempontjából az oktatók, a finanszírozók és a háttérintézmények számára ez az időszak egy kölcsönös tanulási folyamat lesz. A második szakaszban kerülhet sor az intézmény megerősítésére, az intenzívebb fejlesztésre. Ekkor lehet majd a minőség-ellenőrzés révén bizonyos szakokat megszüntetni, új szakokat beindítani. A képzés is szélesebb körűvé válhat. Megindulhat a posztgraduális képzés és a nemzetközi programokba is intenzívebben lehet bekapcsolódni.

Jelenleg az első időszak előtt állunk. Legkorábban 2001 őszén, a szakindításokkal kezdődhet el az egyetemi működése. Az utóbbi egy – másfél évben létrejött a magánegyetemet kezdeményező Sapientia Alapítvány és kiépült az egyetemszervezési program intézményi háttere. A következőkben ezt a folyamatot tekintjük át.

VI.1. A program szervezeti keretei

Az erdélyi magyar történelmi egyházak nyolc vezetője, 2000. január 13-i kolozsvári értekezletén döntött a Sapientia Alapítvány létrehozásáról, melyet a kolozsvári bíróság 2000. március 16-án jegyzett be. Az alapítvány Kuratóriumába az erdélyi tudományos és egyetemi közélet 9 elismert képviselőjét kérték fel. A kuratórium tagjai: Tonk Sándor (elnök), Birtalan Ákos, Brassai Zoltán, Marton József (titkár), Szilágyi Pál, Tolnay István, Toró Tibor, Tánzos Vilmos (alelnök), Tőkés Elek. A Sapientia Alapítvány kuratóriuma alakuló ülésén közzétette az Erdélyi Magyar Magánegyetem megalapításáról szóló elvi nyilatkozatát.

Az Alapítvány a magánegyetem alapítója, tulajdonosa és működtetője. A Határon Túli Magyarok Hivatalával, mint a támogató képviselőjével, és magyarországi szakmai szervezetekkel együttműködve kidolgozza a stratégiai fejlesztési irányokat, szükség szerint ír ki pályázatot a rövid és hosszú távú programokra és a támogató képviselőjével közösen bírálja el azokat. Tulajdonosa, vagy tartós használója a különböző támogatók (magyar kormány, egyházak, helyi önkormányzatok, egyéb támogatók) által felajánlott, illetve felépített ingatlanoknak. Az egyetemszervezés